משנה · אחרונים · הון עשיר · סדר נשים

הון עשיר על משנה נזיר

רבי עמנואל חי ריקי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

הון עשיר על משנה נזיר

רבי עמנואל חי ריקי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הון-עשיר-על-משנה-נזיר/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 4
משנה ה 5
פרק ב 8
משנה א 8
משנה ג 9
משנה ד 9
משנה ז 9
משנה י 9
פרק ג 9
משנה ז 9
פרק ד 10
משנה ג 10
משנה ד 10
פרק ה 10
משנה ג 10
משנה ד 10
משנה ה 10
פרק ו 11
משנה א 11
פרק ז 11
משנה א 11
משנה ג 13
פרק ח 13
משנה ב 13
פרק ט 13
משנה ב 13
משנה ד 13
משנה ה 13

פרק א

משנה א

נזיר

נזיר יש בו ט' פרקין, כנגד ט' פרקין דסוטה, דלהכי נסמך אליו, כדאיתא בש"ס (סוטה ב.) כל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין. והא דהקדימו לסוטה, הוא כדי לסמכו לנדרים הדומה לו (שם), כי נזירות נדר הוא, ועוד כתיב ביה (במדבר ו, ה) קדוש יהיה. וקדוש הוא ת"ת, בקבלתו מקדש דהוא חכמה, ולו ט' תיקוני דיקנא, דהנזיר אסור לגלח:

כל כנוי נזירות וכו'. כתב הר"ב, חסורי מחסרא. עיין מ"ש בריש נדרים:

משנה ב

כמי שעקר דלתות עזה. דומה לנקירת העינים. ועוד דתרויהו הם סימן שוה של מעשה אשר נעשה ע"י, אלא שאחד עשאו הוא, ואחד נעשה ע"י אחרים בו, משום הכי סמכם לאהדדי ולא הפסיק ביניהם בבעל דלילה שהוא סימן דומה לבן מנוח, אע"ג דביניהם נעשה בעל דלילה:

הרי זה נזיר שמשון. מדלא קתני הרי זה נזיר סתם, ש"מ שיש הפרש בינו לנזירים אחרים, ומדקתני מה בין נזיר עולם ולא קתני מה בין נזיר סתם, ש"מ דבאומר בפירוש הריני נזיר עולם אייריי, ובזה החסרון שכתב הרב מובן מעצמו ואינו צריך טעם:

מיקל בתער. אפילו בתער, ולא חיישינן דילמא יגלח כל השער כהרגל גילוח התער. א"נ דווקא בתער, שיש בו שינוי במה שמקל השער בו ולא במספרים שדרכם בכך, דילמא יחתוך השער עד למטה סמוך לעיקרו, והם לא התירו אלא מקל בעלמא, ומכיון שדרך הרוצה להקל השער ולא לחתוך כלו, לוקח המספרים ולא התער, והוא לוקח התער אתי לאדכורי, וזה נראה עיקר, מדאמרינן בתענית דף י"ג א' וב', אבל הכביד שערו מקל בתער, אמר רב חסדא בתער אבל לא במספרים. ופי' רש"י, בתער דרך שינוי. ואע"פ שיש לדחות ולומר דהאי דרך שנוי שכתב רש"י, אין ר"ל שלהיותו בתער הוא שינוי, אלא שיקל דרך שינוי, כמו שדקדקו התוספות מתיבת מקל, שר"ל דרך חתיכין אבל לא כדרכו דרך גלוח ע"ש, מ"מ אעיקרא דדינא אין לדחות, דאין ספק דבמספרים אסור באבל, ויהיה דינא הכי בנזיר כמ"ש, ולמה לא יותר במספרים אם אינו מגלח בהם אלא מקל כבתער, אלא ודאי הוא מהטעם שכתבתי, דעל ידי שנוי זה דלקיחת תער להקל שלא כדרכו, אתי לאדכורי:

משנה ה

רואין את הקופה כאילו מלאה חרדל ונזיר כל ימיו. וכ"ש בבית, דמסתמא היא גדולה יותר מן הקופה, דנזיר כל ימיו, כשדנים אותה כמלאה חרדל. משום הכי לא הוצרך להזכירו פעם אחרת:

כאלו היא מלאה חרדל. הנני מציע לפניך תורף השיטה דש"ס, כי על ידה תראה איך כל הקושיות שהקשה התי"ט על הר"ב והרמב"ם, בסתירת פסקיהם זה עם זה בפי' משנה זו ובפי' משנה ז' והניחם בצ"ע, ותמה על הראב"ד והכסף משנה שלא העירו בזה כלל, הם בטלות ומבוטלות:

ודע מתחילה כלל זה, דכי אמרינן דנזירות אחד ארוך נדר, הוי נזיר עולם ומגלח אחת לי"ב חדש, אע"פ שהוא באמצע נזירותו. וכי אמרינן דאינו נזיר עולם, מונה כל כך נזירות של שלשים שלשים יום, ומגלח אחד לשלשים יום, וכל שלשים יום מקרי נזירות בפני עצמו:

והנה בש"ס (דף ח.) הקשו על משנה זו, דלמה רואין לקופה כאילו מלאה חרדל ונזיר כל ימיו, ולחשביה כאילו מלאה קשואין ויהיה נזיר כמנין הקשואין. ומשני דמתניתין ר"ש היא דאמר ספק נזירות להחמיר. ורבי יוחנן אמר אפילו תימא ר' יהודה דס"ל ספק נזירות להקל, דעד כאן לא קאמר ר"י להקל אלא כשהספק הוא אם יהיה נזיר או לא, אבל כשהספק כמתניתין דהכא דמספקינן או הוי נזיר זמן מועט או הרבה, מכיון דמ"מ צריך שיתחיל הנזירות אף הוא מודה דמחמירין עליו להאריכו עד שיצא מידי הספק. והדר מקשה הש"ס על כי הוה ס"ד דס"ל לר' יהודה דזה נזיר כל ימיו, ר"ל שימנה כל כך נזיריות של שלשים שלשים יום, ושאיננו נזיר עולם שכלו נזירות אחד, דסוף סוף כי כלה למנות כל כך נזיריות כמנין הקשואין יפטר משם ואילך מהטעם דספק נזירות להקל, שהרי כבר אמרנו שלעולם לר"י אינו מתחיל נזירות חדש מספק. ומשני דר"י כרבי ס"ל, דהאי נזיר כל ימיו, ר"ל נזיר עולם דמגלח אחת לי"ב חדש, נמצא דכל ימיו הוי נזירות אחד, ולכן אף כי גמר למנות כמנין הקשואין, מאריכין נזירותו כמנין החרדל מספק, שהרי אין זה תחילת נזירות כי אם אריכות זמן לנזירות אשר התחיל בודאי בלי ספק. והדר מקשה דהיכי ס"ל כרבי, והלא קאמר ר' יהודה באומר הריני נזיר כמנין ימות החמה, מעשה היה וכיון שהשלים מת. וא"א לומר עליו שהשלים אלא א"כ נאמר שעשה שס"ה נזיריות של שלשים שלשים יום, דאם נאמר שהיה נזיר עולם כרבי ליכא למימר שהשלים כמ"ש רש"י, ומשני דהין הכי נמי דכשהזכיר מנין דאף רבי מודה דאינו נזיר עולם. והדר מקשה מברייתא מפורשת, דאף כשהזכיר מנין קאמר רבי דהוי נזיר עולם, ומשני דבהא דהזכיר מנין פליג ר' יהודה ארבי, אבל כשלא הזכיר מנין בפירוש, הוא

דמודה לרבי דהוי נזיר עולם:

הכלל העולה מזה הוא, דת"ק דמשנה ד' ס"ל דכל היכא דהזכיר לשון המורה דנחית למנין, כגון כשער ראשי כעפר הארץ וכחול הים, דלנזיריות מחולקים איכוון, ומגלח אחת לשלשים יום. וכ"ש כשהזכיר תיבת מנין בפירוש, כגון כמנין ימות החמה, והראיה דתיבת כמנין אתיא במכ"ש, מדהוה ס"ד דתלמודא דרבי דחולק על כשער ודומיו מודה על כמנין, ות"ק ור' יהודה דמשנה ז' מודים לת"ק דרבי בכמנין, אבל בכשער ודומיו כרבי סלה"ו דהוי נזיר עולם, ורבי ס"ל דאף אם הזכיר מנין וכ"ש כשלא הזכירו אלא אמר בכשער ודומיו וכ"ש כשלא אמר כן אלא מלא הבית ודומה לו, דהוי נזיר עולם, דהיינו נזירות אחד, ומגלח אחד לי"ב חדש, ות"ק דר"י ור"י דמשנה ז' מודו לרבי כשאמר מלא הבית ודומה לו, דאפילו באמר כשער ודומיו מודים לו:

אבל ת"ק דרבי עדיין לא ידענו היכי ס"ל, אם מודה לרבי באומר מלא הבית ומלא הקופה, הואיל ולא הזכיר לשון המורה דנחית למנין, או אם חולק עליו אפילו בענין זה:

והנה לכאורה נראה מהסוגיא דלעיל דאף בזה חולק, וס"ל דלעולם לנזירות מחולקות איכוון, מדרצה הש"ס לאוקמי משנה זו כר"י, ומשום דס"ל כרבי עלה בידו, דמשמע דאי ס"ל כת"ק דרבי לא היה כן, ואם איתא דבהא אפילו ת"ק מודה, ה"ל לש"ס למימר דבהא כ"ע מודו דנזיר עולם הוי, הואיל ולא הזכיר לא שם מנין ולא דבר שבמנין. אבל אחר העיון נראה לי דאין זו ראיה, והין הכי נמי דהוה מצי למימר הכי דכ"ע מודו, אלא הואיל וכל השקלא וטריא דש"ס הוא להודיענו סברת ר"י מה היא, פירט ואמר דכרבי ס"ל, דבזה נדע דחולק עם הת"ק דרבי באומר כשער ראשי וכו', דאי הוה אמר סתם דאתיא נמי כר' יהודה משום דבענין זה כ"ע מודו דהוי נזיר עולם, עדיין לא ידענו אם באומר כשער ראשי חולק עם רבי ולא שני ליה בין הזכיר שם מנין ללא הזכיר הואיל והזכיר דבר שבמנין, או אי ס"ל כותיה בהא, וכשהזכיר מנין דווקא קאמר דלנזיריות מחולקות איכון, אבל בלאו הכי אע"ג דהזכיר דבר שבמנין מודה לו דהוי נזיר עולם, אבל באמרו דכר' ס"ל גילה לנו סברתו, אבל הין הכי נמי דבענין זה דלא הזכיר אפילו דבר שבמנין אלא אמר מלא הבית ומלא הקופה שאף ת"ק דר' מודה דהוי נזיר עולם:

ויש לי ראיה עוד לזה מהירושלמי דגרסינן התם (ה"ב ג.) ר' הילא בשם ר' אסי אמרה כן הריני נזיר כשער ראשי וכעפר הארץ וכחול הים, הרי זה נזיר עולם ומגלח אחת לשלשים יום, רבי אומר אין זה מגלח אחת לשלשים יום אלא אחת לי"ב חדש, ואי זהו שמגלח אחת לשלשים יום האומר הרי עלי נזירות כשער ראשי כעפר הארץ וכחול הים, אמר ר' זעירא בסתם חלוקים, מה אנן קיימין, אם באומר מלא שערי כל עמא מודוי שמגלח

אחת לשלשים יום, אם באומר כמנין שערות ראשי כל עמא מודוי שמגלח אחת לשנים עשר חדש, אלא כי אנן קיימין באומר כשיער, רבי אומר מלא ראשי, ורבנין אמרין באומר כמנין שערות ראשי, ע"כ:

והנה קודם שנבא אל הביאור מוכרחי' אנו לראות אמיתות הגירסא, כי בעל כרחנו משובשת היא, שהרי בתחילה אמר דבאומר מלא כ"ע מודו דהוי אחת לשלשים יום, ובאומר כמנין כ"ע מודו אחת לי"ב חדש, כי פליגי באומר סתם כלישנא דמתניתין באומר כשער וכו', והדר אמר דרבי חשיב ליה כמלא, ורבנן כמנין, דנמצא לפי זה דלרבי הוי לל' יום ולרבנן לי"ב חדש, והלא עינינו רואות דאיפכא קאמרי, דלת"ק הוא לשלשים יום ולרבי הוא נזיר עולם ולי"ב חדש, אלא ודאי טעות סופר יש כאן:

והנה לפנינו שני דרכים לתקן המעות הזה, האחד הוא להפוך הרישא (דפה) [דמה] אנן קיימין, ולומר דבמלא כ"ע מודו אחת לי"ב חדש, ובכמנין כ"ע מודו אחת לל' יום, דבהכי אתי שפיר האי דאמרינן בסיפא, דבכשער רבי חשיב ליה כמלא דהיינו לי"ב חדש, ורבנן כמנין דהיינו לל' יום. או שצריכים אנו להפוך הסיפא, ולומר רבי חשיב לה כמנין, ורבנן חשיבין ליה כמלוא:

אבל הדעת מכרעת שהדרך הראשון הוא האמיתי, שהרי בש"ס דידן כבר הוכחנו, שבכמנין יותר נראה דאתא לחלק הנזיריות מכשער או מלא הבית, ואם כן הוא איך אפשר דבמלא כ"ע מודו דכיון לנזיריות מחולקות, ובכמנין כ"ע מודו דהוי נזירות אחד ומגלח אחת לי"ב חדש, הלא עינינו רואות דהוי איפכא, אלא ודאי מוכרחים אנו לומר דה"ג כמ"ש בדרך הראשון:

ומזה פשוט דת"ק דרבי מודה במלא דהוי אחת לי"ב חדש, ואע"ג דבכמנין חולק עם הבבלי, דלפי הבבלי אין ר' מודה לת"ק כלל, והכא קאמר דמודה, מ"מ אפושי פלוגתא בין הירושלמי והבבלי לא מפשינן, ובאמת הוא דבר שהדעת מכרעת, דבשלמא כמנין הוא דומה ממש ללשון כשער, משום דפירושו הוא כמנין השער, ומשום הכי אתי שפיר למימר דת"ק מדמה להו לאהדדי, אבל במלא שער או כיוצא, לשונו מוכיח דלא נחית לדבר שבמנין, אלא עשה אותו דבר כאילו הוא כלי המקבל דבר אחר ואת אשר יקבל אותו דבר הוא מה שאנו צריכים למנות, ומשום הכי ניחא למימר דת"ק דרבי מודה במלא דהוי נזירות אחד, כי אזנינו שומעות דלא נחית למנינא, אלא דפי' דבריו הוא כמ"ש שפירט מקום מוכן אשר יחזיק שיעור ימי נזירותו, וכיון דנחית לכללם במקום אחד ש"מ דלנזירות אחד איכוון והוי נזיר עולם ומגלח אחת לי"ב חדש:

העולה מכל זה הוא, דלפי הבבלי ת"ק דר' ס"ל דבכשער וכמנין שער ודומה לו אינו

נזיר עולם, ובמלא שער וכיוצא הוי נזיר עולם, ור' ס"ל דאפילו כשער או כמנין שער הוי נזיר עולם עד שיאמר הרי עלי נזירות כשער או כמנין שער, דבכ"הג מורה שהמנין קאי אנזיריות שכל שער יהיה נזירות אחד שלם, ולא אימי נזירות שיהיה כל שער יום אחד ויהיו כל השערות כאחד נזירות ארוך, ור"י ס"ל דדוקא כי אמר כמנין בפירוש אע"ג דלא אמר הרי עלי נזירות אלא הריני נזיר לא הוי נזיר עולם, אבל כשהכניס המנין באות הכף באמרו כשער, מודה לרבי דאין זה נקרא מורה מנין אלא מורה מקום אשר יחזיק המנין, ולכן הוי נזיר עולם, וכ"ש כשאמר בפירוש מלא שער וכיוצא דלכ"ע הוי מורה מקום המנין ולא המנין עצמו, ולכן הוי נזיר עולם לכ"ע, מהטעם שכתבתי לעיל:

ועתה נעלה ונבא אל הפסקים של הר"ב ורמב"ם ונראה איך צדקו דבריהם, והוא שבמשנה ד' פסק הר"ב והרמב"ם דלא כרבי, דבכשער אפילו בלא מנין אינו נזיר עולם. ובמשנה ה' במלא הבית, פי' הר"ב בנזיר כל ימיו ומגלח כל י"ב חדש דהיינו דהוי נזיר עולם, ושתק ולא אמר כלום אם הלכה כן או לא כי בזה הורה דהכי הלכתא, כי כן דרכו בכל המשניות סתומות בלי מחלוקת לשתוק בהיותם כהלכתא, וגם כן פסקה הרמ"בם בפירוש, על כי בהא כ"ע סלה"ו דהוי נזיר עולם, ובמשנה ז' כשהזכיר מנין בפירוש דאינו נזיר עולם, פסקו כמותה:

וכבר ידענו דת"ק ור"י דמשנה ז' אינם מודים לת"ק דרבי דמשנה ד' באומר כשער בלי מנין, אבל ת"ק דרבי מודה לת"ק ור"י דמשנה ז' באומר כמנין, דהא במכ"ש דכשער אתי כמ"ש לעיל, ורבי חולק עם ת"ק דידיה דמשנה ד' בכשער, ועם ת"ק ור"י דמשנה ז' בכמנין, ות"ק ור"י מודו לרבי בכשער, ובמלא כ"ע מודו דהוו נזירות אחד:

נמצאו היות הפסקים מיוסדים על אדני פז צודקים זה עם זה, והוא דבאומר הריני נזיר מלא וכו' הוא נזירות אחד וזה לכ"ע, ובאומר הריני נזיר כשער וכו' אינו נזירות אחד וזה הוא כת"ק דר' לבד, ובאומר הריני נזיר כמנין וכו' כמו כן אינו נזירות אחד וזה הוא כת"ק דר' וכת"ק ור"י דמשנה ז', ואלו הם הפסקים של הר"ב והרמ"בם:

פרק ב

משנה א

אף כשאמרו ב"ש. הם הוזכרו ראשונה במתניתין משום הכי הזכירם, אבל נפקא מינה אף לב"ה כמ"ש הרמ"בם שהביא התי"ט, משום הכי לא שייך להקשות טעמא דב"ש אתא לאשמועינן:

משנה ג

מעשה. ומעשה לא קתני, אלא מעשה, כי ענין בפני עצמו הוא שממנו תוציא הדין, ובזה החסרון מובן ואינו צריך טעם:

משנה ד

על מנת וכו'. כתב הר"ב, משום דמתנה על מה שכתוב בתורה ותנאו בטל. ומהאי טעמא מודה ר"ש בהאי גמרא:

שאהה שותה יין וכו'. מ"ש התי"ט בד"ה על מנת, אבל ה"ה כשנודר על מנת שלא לגלח וכן לשון הרמ"בם או שלא לגלח, ע"כ. ט"ס הוא, וצ"ל על מנת לגלח וכן הוא בהרמ"בם או לגלח:

משנה ז

כשאראה ולד. גירסא זו נכונה היא, כיון דכולל אף הנקבה שאין לו ממנה הויה, כי אין משפחתו מתיחסת אחריה, משא"כ הזכר, ומשום הכי קתני גביה כשיהיה לי. ואי גרסינן כשאראה כשיהיה לי, י"ל דהוסיף תיבת כשאראה בדבור הכולל אף הנקבה, מה שלא עשה כן בזכר, משום דזו היא דרך כל הארץ כשהולד זכר להוציא קול תכף ומיד, ולכן בלי שיראנו הוא יודע מיד שבא לעולם שהוא בן זכר, משא"כ בנקבה שהנשים העומדות על היולדת מתבישות כל אחת מהן להגיד שילדה נקבה, כי חרפה היא להם להגיד בשורה זו, וסימניך קול באשה ערוה, ולכן שותקות ואינם מודיעות אם ילדה עדיין או לא, ומשום הכי כמעט שאין לבעל ידיעה ממנה עד שיראנה, ובזה מתיישב הרגש התי"ט שהרגיש בשינוי לשון זה:

טומטום ואנדרוגינוס. שנאו אחר הבת אף בסיפא, אע"ג דהוי זו ואצ"ל זו, משום סירכא דרישא. א"נ איכא למימר דאף בסיפא אית בהו רבותא, להיותם בריות משונות ואיכא למימר דלא כיון בהו כשאמר ולד:

משנה י

סותר שבעים. עד שבעים, כן פירש הר"ב והרמב"ם. והכי איתא בירושלמי (ה"י):

פרק ג

משנה ז

אלו מעידים שנזר שתים ואלו מעידים שנזר חמש. בקל השומע יכול לטעות בין בית להא, דשניהם בתנועה אחת שוה, משא"כ בין אלף ובית לגימל ודלת, ודיבר התנא בהוה:

פרק ד

משנה ג

תספוג מכת מרדות. פי' רש"י להוכיחה שלא תהא מזידה. ומסתבר טעמיה דר' יהודה, ואפשר דמהאי טעמא פסק הרמ"בם (ה' נדרים פי"ב הי"ח) כותיה בגילוי מעט שיהיה לו לזה ממקום אחר אשר לא נגלה לנו, כי לא נהירא לדחוק לשון המשנה המורה דפליג, בלי שיהיה רמז בש"ס הפך זה:

משנה ד

והפרישה את בהמתה. אפשר לומר דרמז לנו התנא כר"ש דהלכה כמותו, דכיון שנזרק עליו אחד מן הדמים הותר הנזיר לשתות ביין וליטמא למתים, דמשום הכי לא תני בהמותיה או קרבנותיה לשון רבים, וכן יש לתרץ בכל כיוצא בזה:

החטאת תמות. כוונת התי"ט בד"ה החטאת תמות לא הבינותי:

פרק ה

משנה ג

תצא ותרעה בעדר. דהאי מעולם לא היה נדרו נדר, כן משמע בתוספות (נזיר לא: ד"ה אמרו להם). ותמהני מהתי"ט שלא הביא כל לשונו והעיקר חיסר, דכתב והחכם עוקר הנדר מעיקרו, ודין זה איננו שייך לענין זה כלל, שהרי לא התירו החכם כדין התרת נדרים, אלא שאמר לו שאין בלשונו נדר כמ"ש הר"ב:

משנה ד

בהמתו. עיין מ"ש בפ' הנ"ל משנה ד' ד"ה והפרישה, והתי"ט הוציא דין מזה, ושפיר הוא:

משנה ה

אלא מי שלא נתקיימו דבריו. פי' הרמב"ם בזה אינו דלא כש"ס כמ"ש התי"ט, אלא גילה לנו איך פירוש הראשון דש"ס רמוז בלשון המשנה הנראה להפך, וכיוצא בזה הם הפירושים המותרים לפרש בכתובים או ליתן טעם בשינוי לשון או לשון תמוה שבהם על ידי איזה רמז הגון וראוי, וזה יהיה בענין שהרמז לא יסתור ממש דברי רז"ל, אלא שנאמר שפי' רז"ל כך הוא, דהא דלא פירשו הכתוב בפירוש הוא לרמוז ענין אחר אגב מיוסד כמו כן על דברי רז"ל, וכה"ג במשנה זו למאן דמפרשה באימא אינו נזור אלא מי שנתקיימו דבריו, היינו צריכים לבקש טעם למה לא אמרה המשנה דבר זה בפירוש אלא כתבו בענין דנראה להפך, דאע"ג דהרמ"בם פירשו אותו לשון כפי' הש"ס מ"מ

הלשון דחוק, אבל אני לא זכיתי למצוא טעם בזה, אבל הפירושים היוצאים מסוג זה בין במקרא בין במשנה או בשאר דברי רז"ל, הם בנויים על קו תהו ואבני בהו, אף אם אינו יוצא שום דין מאותו פירוש, והתי"ט שנתן רשות בענין זה לא דקדק בלשונו, משום הכי הארכתי בזה:

פרק ו

משנה א

והיוצא מן הגפן. משום דהוצרך להאריך בו שנאו בסוף, ומהאי טעמא פתח במאי דסליק לפר'. ועוד דהתנא מן המקרא סליק, להכי פתח במאי דסליק ביה, וכשבא לפרש פירש במאי דקאי ביה:

רביעית. עיין מ"ש בספרי חושב מחשבות חלק ראשון מאמר מקוה טהרה:

פרק ז

משנה א

היו מהלכין וכו' ראי"א יטמא כ"ג וכו'. כתב הר"ב, כ"ג לאו דווקא. ומשום דאיירי ביה ברישא, וכ"ג דווקא הוא דאינו מטמא לקרובים דומיא דנזיר, מש"אכ כהן הדיוט, משום הכי גמר הענין בהו:

שאין קדושתו קדושת עולם. התי"ט כדי לישב מה שהקשה לו החכם בנו, דאיכא נזיר שקדושתו קדושת עולם דומיא דכהן, כגון שהקדישו אביו מרחם. דחק עצמו לומר שאינו כן, ושאין אביו יכול להקדישו מרחם, אלא אחר שהגיע לחינוך. ולפי הנראה נעלם ממנו הירושלמי מפורש בפ"ד דמכלתין הלכה ו' (דף יט:) תני בניזר מרחם אית דבעי מימר עד שיביא שתי שערות, אית דבעי מימר עד שיבא לעונת נדרים, הכל מודים שאם יבא לעונת נדרים שאינו מדירו, ע"כ. הא קמן דיכול להדירו מרחם קודם שהגיע לחינוך, ובהא קא מפלגי בבבלי (דף כט:) רבי ור' יוסי בר' יהודה, עד כמה חל הנזירות עליו, לרבי עד שיביא שתי שערות, ולר' יוסי עד שיגיע לעונת נדרים, אבל משהגיע לעונת נדרים אין רשות לאביו תו להזירו אפילו לר', דעל הנדר שהדירו קודם הגיעו לעונת נדרים הוא דקאמר שחייב לקיימו עד שיביא שתי שערות, ונפקא מינא נמי דלכ"ע משהביא שתי שערות נזירות אביו בטל, דהא בסוף הנזירות קא מפלגי ולא בתחילתו, דלהדירו לכתחילה כבר אמרנו דכ"ע מודו דמשהגיע לעונת נדרים אין רשות לאביו להדירו יותר, ומהאי נפקותא יצא לי עוד ראיה שנעלם מהתי"ט הירושלמי הזה, שהרי בסוף פ"ג דסוטה טרח להביא

ראיה מהפוסקים שמשהגדיל הנער והביא שתי שערות בטל נזירות אביו, לאפוקי מלשון הר"ב הנראה שם דאף לאחר שהגדיל לא בטל נזירותו, ואם אמת היה הדבר שזכור היה מהירושלמי זה, מה לו לטרוח בדבר שאינו צריך טורח, יכריחנו מהש"ס עצמה, אלא ודאי דאשטמטתיה למר האי סוגיא, ובבבלי לא נזכרה הודאה זו כי אם הפלוגתא סתם, ומשום דאיכא לאוקמי הפלוגתא בתחילת הנזירות, אבל סוף הנזירות איכא למימר דלכ"ע ממשיך אף אחר שהגדיל, משום הכי טרח למצוא פוסקים דלא סלה"ו הכי, וזה היה ללא צורך כמ"ש, כי הבבלי הסתום בענין זה מלמד מהירושלמי המפורש דבסוף פליגי, ויצא לנו הנפקותא הנ"ל הפך המובן לכאורה מלשון הרב דסוטה:

ועל מה שהקשה מעלת החכם בנו, הנה הוא עדיף מנביא, כי בפירוש הקשו אותה בירושלמי ותירצוה, וז"ל הירושלמי (ה"א לד:) הגע עצמך שהקדישו אביו מרחם. זו תורה, וזו אינה תורה, ע"כ. הרי מפורש פעם אחרת דהאיש מדיר את בנו בנזיר מרחם, ואעפ"כ לא מקרי קדושתו קדושת עולם לגבי קדושת כהן, על כי קדושת כהן היא מן התורה, וקדושה זו הבאה לו ע"י הדרת אביו אינה מן התורה, כי הלכה היא בנזיר (לר"י. כח:), והא דתנן שקדושתו קדושת עולם, ר"ל שקדושתו מדאורייתא קדושת עולם, משא"כ בנזיר שאין קדושתו מדאורייתא קדושת עולם, כי כל מה שנזר מחמת נזירות אביו אינו אלא קדושה דהלכא, דגריעא מקדושה דאורייתא:

והנה טרם ראותי בירושלמי, עלה במחשבתי לתרץ שני תירוצים, והם האחד הוא שפי' אין קדושתו קדושת עולם, ר"ל שאין קדושתו הנאמרת בנזיר בגדול שער, כדכתיב (במדבר ו ה) קדוש יהיה גדל פרע. קדושת עולם, דהא אפילו כי הוי נזיר עולם מגלח אחד לשנים עשר חדש, ולכן אף הטומאה התלויה באותה קדושה, קילא מטומאה התלויה בקדושת כהן גדול, דהיא קדושת עולם, ואע"ג דה"ה לכהן הדיוט וכהן הדיוט מיטמא לקרובים, לא משום זה קדושתו קילא, כי טומאת הקרובים אינה רשות אלא מצוה, ואדרבא זו היא קדושתו שמקיים מצות האל, משא"כ בנזיר שקדושתו קלה שיכול לבטלה אם ירצה, אבל אינו מחוייב לעשות כן דווקא, דתנן (לעיל פ"א מ"ב) הכביד שערו מקל בתער. דמשמע שזה רשות בהכביד שערו דהיינו לאחר י"ב חדש ולא חובה, וכן נראה מלשון הרמב"ם בהלכות נזיר:

והתשובה השנית היתה, דאין קדושתו קדושת עולם משום דיכול לשאול על נדרו ולהתיר נזרו, דבנזיר שמשון דאינה בשאלה ליכא לאוקמי, שהרי הוא היה מטמא למתים:

אבל ראיתי אחרי רואי שבע"כ אנו צריכים לירושלמי זה המקובל, דעל התשובה ראשונה

יש להקשות מנזיר לעולם, דיש הפרש מנזיר עולם לנזיר לעולם, כגון שפירש שרוצה להיות נזיר אלף שנים, דבכה"ג אינו נזיר עולם אלא נזיר לעולם, וזה אינו יכול לגלח לעולם, ואם הדירו אביו מרחם ובעת צאתו מרשות אמו קיבל הנזירות בשביל עצמו לאלף שנים או כיוצא, נמצא דכל ימי חייו לא הקל בקדושת שערו. ועל התשובה שניה יש לשאול מה נשיב על מי שנדר על דעת רבים, או בענין אחר דאין לו התרה לעולם, ולכן אין לנו לזוז מתשובת הירושלמי המקובלת:

משנה ג

וימי ספירו וימי גמרו. הא דלא קתני איפכא כמ"ש הר"ב, כי כן הוו כסדר, הוא משום דימי סיפורו אצטריך כמ"ש התוספות (נד. ד"ה ומי ספרו), וימי גמרו נשנה אגב, ומשום הכי ראוי להיות מאוחר, ונתישבה בזה קושית התוספות שכתב התי"ט:

פרק ח

משנה ב

אחר ששים וכו'. כתב הר"ב, וכן אם נדר נזירות שנה וכו'. ונקט ששים, משום דסתם נזירות ל' יום:

פרק ט

משנה ב

שרגלים לדבר. שאמת הוא, כמו שאנו אומרים להעמיד דבר על חזקתו, ואמת יש לו רגלים דקושטא קאי כמשאז"ל (שבת קד.), וה"ט דנקט לשון זה. והתי"ט פי' בשם הרמב"ם בענין אחר:

משנה ד

המכה וכו' שרגלים לדבר. עיין מ"ש בפ"ט דסנהדרין משנה א':

משנה ה

כדברי ר' נהוראי. מדלא קתני דברי ר"נ, אלא כדברי, ש"מ דלא אמר ר"נ כן בפירוש, אלא ממה שהשיב לר"י דמורה האמורה בשמואל איננה מורה של בשר ודם, אנו אומרים דס"ל דהיה נזיר מג"ש דמורה מורה. ומ"ש התי"ט בשם רש"י כך דברי ר"נ, לא כן מצאתי בפירושו, ואף אם יהיה שכן פירש, עדיין לא יצאנו ידי ביאור לשון המשנה אם לא כמו שכתבתי:

נזיר מתחיל בכף ומסיים במם, היינו מך, שאף זה נדר ודינו כנדר, וכמ"ש בסוף נדרים

ע"ש:

סליק מסכת נזיר. אשר מיין יזיר:

הסוטה בקלקולה כי תראה אזי תזיר.

מגפן מחוללה את פיך בכל נזיר: